

Valtiovarainministeriö

Viite: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta, 04.02.2025, VN/1193/2025.

Keskusrikospoliisin lausunto

1 Asia

Valtiovarainministeriö on pyytänyt 4.2.2024 Keskusrikospoliisilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että Harmaan talouden selvitysyksikön toimialaa laajennettaisiin myös muussa kuin organisaatiohenkilöasemassa olevien luonnollisten henkilöiden toimintaan. Selvitysyksikkö voisi jatkossa laatia ilmiöselvityksiä harmaan talouden ilmiöistä liittyen kaikkien luonnollisten henkilöiden toimintaan sekä laatia velvoitteidenhoitoselvityksiä myös sellaisista luonnollisista henkilöistä, joilla ei ole kytkentöjä organisaatioihin asemansa tai omistustensa perusteella.

Toisekseen velvoitteidenhoitoselvityksiä voitaisiin laatia viranomaisten lisäksi myös hankintalainsäädännössä määritellyille hankintayksiköinä toimiville julkisoikeudellisille laitoksille. Lisäksi ilmiöselvitystä varten kerätyn tiedon käyttöalaa laajennettaisiin ja tietoja voitaisiin säilyttää selvitystietojärjestelmässä nykyistä pidempään. Edelleen ehdotetaan, että esitutkintaviranomaiset voisivat jatkossa pyytää velvoitteidenhoitoselvitystä myös rikosten paljastamista varten. Lisäksi esitutkintaviranomaisten velvoitteidenhoitoselvityksen pyytämistä rajaavat erillisvaatimukset poistettaisiin.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan lisäksi muutettavaksi verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia, työtapaturma- ja ammattitautilakia, työntekijän eläkelakia sekä liikenteen palveluista annettua lakia.

2 Keskusrikospoliisin lausunto

Keskusrikospoliisin näkökulmasta hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laeiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta on perusteltu ja kannatettava. Hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti tavoitteena on ennalta estää harmaata taloutta. Keskusrikospoliisi pitää ennalta estävää rikostorjuntaa erittäin tärkeänä.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettuun lakiin ehdotettua muutosta siitä, että Harmaan talouden selvitysyksikön toimialaa laajennettaisiin myös muun kuin organisaatiohenkilöasemassa olevien luonnollisten henkilöiden toimintaan huomioiden erityisesti toiminta- ja turvallisuusympäristön muutokset. Selvitysyksikön toimialan laajennusta voidaan pitää tarpeellisenä myös siitä syystä, että rikosprosessissa varsinaiset vastaajat ovat luonnollisia henkilöitä. Muutos olisi myös omiaan tehostamaan menettämisseuraamusten turvaamista.

Vakavan ja yhteiskunnallisesti merkittävimmän rikollisuuden torjunnan näkökulmasta myös luonnollisten henkilöiden tietoja on tärkeää selvittää, sillä järjestäytynyt ja vakava rikollisuus (ml. erilaiset rikollisverkostot) pyrkivät hyödyntämään toiminnassaan myös muita kuin organisaatiohenkilöasemassa olevia verkostossa toimivia henkilöitä viranomaisten harhaan johtamiseksi. Myös rikollinen palveluteollisuus hyödyntää rikollisia ostopalveluita (crime-as-a-service) sekä hyödyntää laajasti verkostoissa olevia henkilöitä toiminnassaan esimerkiksi rikoshyödyn häivyttämiseksi.

Vaikka nykyisin viranomaisten on mahdollista saada omien, erikseen säädettyjen käyttötarkoitustensa ja tiedonsaantioikeuksiensa puitteissa myös muussa kuin organisaatiohenkilöasemassa olevan luonnollisen henkilön velvoitteidenhoitoselvityksen sisältämät tiedot, ei tietojenhankinta kuitenkaan tapahdu selvitysyksikön tarjoaman yhden teknisen rajapintaratkaisun kautta keskitetysti. Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä sitä, että velvoitteidenhoitoselvityksiä hyödyntävät viranomaiset saisivat jatkossa tarvitsemansa tiedot keskitetysti yhden rajapintaratkaisun kautta. Ehdotettu menettely tehostaisi poliisin työtä muun muassa vähentämällä manuaalista tiedonkeruuta. Lisäksi Keskusrikospoliisi kiinnittää huomiota lakihankkeen myötä paranevaan henkilötietojen suojaan, kuten keskitettyyn, standardisoituun ja rajapinnan kautta tapahtuvaan tietojenvaihtoon, lokitietoihin sekä velvoitteidenhoitoselvitysten vakioituun sisältöön.

Keskusrikospoliisi pitää perusteltuna selvitysyksikön toimialan laajentamista muihin kuin organisaatioasemassa oleviin luonnollisiin henkilöihin myös ilmiöselvitysten tietopohjan laajentamisen ja parantamisen näkökulmasta. Ilmiöselvitysten nykyistä laajempi tietopohja tukee sekä rikostorjunnan ohjausta että parempaa analyysi- ja tilannekuvatyötä. Lisäksi viranomaistoiminnan vaikuttavuuden kannalta on perusteltua, että Harmaan talouden selvitysyksikön ilmiöselvitystä varten keräämät tiedot eivät olisi selvityskohtaisia, vaan jatkossa niitä voitaisiin esitetyn mukaisesti hyödyntää tarpeen mukaan useammassa kuin yhdessä ilmiöselvityksessä.

Keskusrikospoliisi kannattaa sitä, että esitutkintaviranomaiset voisivat jatkossa pyytää velvoitteidenhoitoselvitystä myös rikosten paljastamista varten. Lisäksi Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä, että esitutkintaviranomaisten osalta luovuttaisiin pyytämistä rajaavista erilisvaatimuksista. Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan tiedot tulisi saada lähtökohtaisesti samoin edellytyksin kuin poliisilla on oikeus saada tiedot virkatehtävän suorittamiseksi yleensäkin.

Robin Lardot, Keskusrikospoliisin päällikkö, poliisineuvos

Roosa Viljanen, ylitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 17.03.2025 klo 11:39. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Keskusrikospoliisi
poliisi.fi